

Zoon Thomas met C'Est la Vie, de Verdi-dochter die we kennen als de moeder van Garant, en dochter Lisa met elitemerrie Kickstart I (v.l'm Special de Muze) flankeren hun ouders Ilse en André.

➤ Fokker van het Jaar

Terechte waardering voor levenswerk familie Bosch

Voor de Fokkers van het Jaar Springen 2024 is de titel met recht een oeuvreprijs. De nog altijd onder de noemer 'Gebroeders Bosch' opererende familie Bosch uit Luttenberg heeft niet alleen als fokker, maar ook als hengsteneigenaar haar meerwaarde bewezen in de fokkerij. André en zijn vrouw Ilse Bosch zetten de door de broers Hein en Bernard opgezette fokkerij met veel succes en passie voort. In de topsport zijn zij vertegenwoordigd door uitschieters als Incredible, Garant, Daniel en Romanov.

Tekst: JENNEKE SMIT — Beeld: JESSICA PIJLMAN E.A.

Gebroeders Hein en Bernard Bosch waren mede-eigenaar van invloedrijke hengsten als Heartbreaker, Concorde, Clinton, Cocktail en Warrant. Als fokkers hebben ze, samen met Heins zoon André en diens vrouw Ilse, een evenzo indrukwekkende staat van dienst opgebouwd. Al een aantal jaren is deze nieuwe generatie aan zet en de afgelopen augustus vergeven Fokker van het Jaar-titel is een terechte waardeering voor het levenswerk van de gehele familie Bosch.

Mooie waardering

Helemaal als een verrassing kwam de titel afgelopen augustus niet. "Onze dochter Sacha zat in het complot en toevallig had

ik een keer gezien dat ze op haar telefoon een berichtje kreeg van Jeannette Nijhof, dat was natuurlijk al een beetje verdacht", vertelt Ilse met een lach. "Vervolgens kwam onze dochter Lisa met het verhaal dat we mee moesten komen naar een afscheidsdiner dat Sacha's medestudenten van de studievereniging in Enschede in het geheim voor Sacha georganiseerd zouden hebben. Precies op de vrijdag van de Nationale Merriekeuring. Op die vereniging hebben ze altijd alles in het zwart-geel, dus we waren de hele week al bezig om – heel opzichtig – zwarte en gele kleding uit te zoeken, zodat we in stijl mee konden gaan naar haar diner. 'Casual chic' was het kledingvoorschrift zei ze, en ze probeerde ons een beetje van

"We zijn intens trots op een paard als Incredible, we hebben zowel zijn vader als moeder gehad en fokken al jarenlang met die stam", aldus Ilse over de Clinton-zoon die onder Daniel Coyle op 1.60m-niveau springt.

Dirk Caremans

die zwart-gele gedachte af te houden. Toen uiteindelijk de auto niet richting Enschede maar Ermelo ging, wisten we het zeker. Maar we hebben op deze manier heel veel voorpret gehad en kijken met trots terug op de huldinging. Onze drie kinderen waren er bij en het is mooi om dit als familie mee te mogen maken. Ook achteraf hebben we heel veel reacties gehad, uit het buitenland zelfs nog meer dan vanuit Nederland.”

In de ouderlijke boerderij in het Overijsselse Luttenberg pronkt de ‘Arnold Kootstra Wisselbokaal’ op de schoorscheenmantel. “Dat vinden we misschien nog wel het allermooiste, want we hebben warme herinneringen aan Arnold. Hij stond als inspecteur écht tussen de fokkers en we hadden een goede band met hem. Deze bokaal is een mooi eerbetoon aan deze bijzondere paardenman.”

Grand Prix-paarden

Er gaat een groot aantal fokkerijprestaties vooraf aan de verkiezing tot Fokker van het Jaar. Een actuele aanleiding was onder meer het deelnemen van twee fokproducten aan de Grand Prix van CHIO Rotterdam, maar het is bovenal een oeuvreprijs. Een waardering voor de bijdrage van familie Bosch aan de KWPN-fokkerij in de breedste zin van het woord. Want ze hebben immers zowel als mede-eigenaren van invloedrijke hengsten als met hun prestatiegerichte fokkerij hun waarde bewezen. Zo bouwt bijvoorbeeld fokproduct Incredible

(v.Clinton) een imponerend palmares op onder Daniel Coyle en hij was een van de twee deelnemers uit de fokkerij van familie Bosch in de Grand Prix van Rotterdam. Daags voor deze Grand Prix won dit duo het 1.55m in Rotterdam en tot hun overwinningen behoorden ook al het 1.60m in Dublin en de wereldbekerwedstrijd van Ocala dit jaar. Onlangs werden Daniel en Incredible nog knap tweede in het klassieke 1.55m van CSI5*-W Toronto. In het hoofdnummer in het Kralingse Bos was het ook een weerzien met de Warrant-zoon Garant, die op vijfjarige leeftijd al prachtige reclame maakte voor zijn fokkers door met Willem Greve wereldkampioen te worden in Lanaken. Na ruim drie jaar met Beezie Madden successen geboekt te hebben, vormt hij sinds het najaar van 2021 een combinatie met zijn huidige amazone Callie Schott. Tot Garants grootste successen tot nu toe behoren overwinningen in de wereldbekerwedstrijd van New York, de 1.55m-Grand Prix van Traverse City en derde plaatsen in de 1.50m- en 1.55m-Grands Prix van Williamsburg (twee keer) en de 1.60m-Grand Prix van Ocala. Ook het op achtjarige leeftijd winnen van de American Gold Cup, destijds zijn eerste 1.60m-proef, met Beezie Madden is een prachtig wapenfeit.

Boegbeelden

Paradepaarden Incredible en Garant komen uit dezelfde stam. Zo is Garant gefokt uit de elite IBOP-spr en prestatiemerrie

Familie Bosch werd afgelopen augustus verrast met de titel Fokker van het Jaar. Een welverdiende oeuvreprijs voor het levenswerk waarvan Hein en Bernard Bosch de basis legden.

C'Est La Vie (v.Verdi), die zelf een halfzus is van Incredible (Clinton uit Unbelievable ster prest PROK van Heartbreaker). “We hebben altijd met meerdere Duitse en Nederlandse stammen gefokt. De laatste tien jaar zijn er geen nieuwe stammen meer bijgekomen, we hebben duidelijk geselecteerd op kwaliteit en gezondheid. We

stellen hoe het toen ging, en hoe de fokkerij zich sindsdien ontwikkeld heeft. De komst van KI heeft niet alleen voor ons als mensen veel gemak gebracht, maar ook voor de paarden is dit veel beter. En het heeft de wereld veel kleiner gemaakt, je kan nu hengsten vanuit heel Europa gebruiken.” André en Ilse doen de merriebegeleiding zelf

“Ons ultieme fokdoel is om een paard te fokken voor de Olympische Spelen.”

houden van spijkerharde paarden, zoals Heartbreaker dat altijd was. Soms is het ook niet helemaal een bewuste keuze geweest als een stam bijna of helemaal verdween, want uit bepaalde stammen kan je keer op keer heel gemakkelijk verkopen. Of je hebt een paar keer pech achter elkaar. Dan moet je als fokker wel zelf blijven zorgen voor opvolging, want voor je het weet sta je met lege handen.” Tot de meest succesvolle springpaarden uit de fokkerij van de familie Bosch behoort ook zeker de Heartbreaker-zoon Romanov (uit Narzisse ster prest van Fedor), die jarenlang op het hoogste niveau presteerde met Billy Twomey en Bertram Allen. “In 1996 werden we mede-eigenaar van Heartbreaker en we dekten er vol vertrouwen gelijk zes merries bij. Uit onze eerste lichtung Heartbreakers kwamen drie internationale springpaarden, Red Devil, de KWPN-hengst Regilio en natuurlijk Romanov.” Nadat Philip Spivey de hengst met succes opleidde tot het hoogste niveau, nam Billy Twomey begin 2011 de teugels over en maakte het duo meerdere malen deel uit van het Ierse team op Nations Cup-wedstrijden. Twee jaar later zette Romanov zijn succesrijke sportloopbaan voort onder de nog jonge Bertram Allen, en samen kwamen ze tot grootste prestaties zoals overwinningen in de Grands Prix van Dortmund, La Baule en Parijs evenals de wereldbekerwedstrijd van Bordeaux. Een ander geweldig uithangbord is de Heartbreaker-zoon Daniel (uit Uness stb sport-spr prest PROK van Cavalier), die dit jaar op zestienjarige leeftijd nog de Pan American Cup Grand Prix op Spruce Meadows won met Matthew Sampson. Dit zeer verdienstelijke Grand Prix-paard komt uit dezelfde moederlijn als Romanov.

Andere tijden

André en Ilse hebben beiden een boerenachtergrond en groeiden op tussen de paarden. “Met hun landbouwbedrijf werkten Hein en zijn broer Bernard met paarden. Ook daarna zijn ze altijd liefhebbers gebleven. Voor de fokkerij begonnen ze met dochters van Ramiro en die dekten ze dan niet alleen bij hengsten uit de buurt, maar ook gerust uit Brabant. Dan spraken ze af op het parkeerterrein bij de Goudreinet en werd daar de hengst afgeladen om te dekken. Het is haast niet meer voor te

en delen hun passie voor paarden en fokkerij al meer dan dertig jaar. “Als kind had ik pony’s en als tiener was ik al bezig met de fokkerij. Op mijn zestiende begon ik aan de opleiding paardenhouderij aan de Landbouwschool in Zwolle. In het eerste jaar moest ik verplicht op een koeienbedrijf stage lopen. Ik denk omdat ze wilden dat die paardenmeisjes leerden om verder te kijken dan hun neus lang was, en koos ik ervoor om mijn stage bij Gebroeders Bosch te doen. Inderdaad: omdat ze daar ook paarden hadden”, blikt Ilse terug. “Daarna heb ik nog stage gelopen op een melkveebedrijf in Californië, waar ze ook Friese paarden hadden, en na het afronden van de

MEEST SUCCESVOLLE FOKPRODUCTEN

In de loop der jaren zijn er talloze succesvolle sportpaarden geboren in de stallen van familie Bosch uit Luttenberg. Hieronder de op hoog niveau presterende:

- **Romanov** (v.Heartbreaker) ISP 1.60m met Billy Twomey en Bertram Allen
- **Incredible** (v.Clinton) ISP 1.60m met Daniel Coyle
- **Garant** (v.Warrant) ISP 1.60m met Beezie Madden en Callie Schott
- **Daniel** (v.Heartbreaker) ISP 1.60m met Matthew Sampson
- **Hoover** (v.Clinton) ISP 1.60m met Aymeric de Ponnat
- **Helios** (v.Voltaire) ISP 1.60m met Hubert Bourdy
- **Zilver** (v.Clinton) ISP 1.60m met Giovanni Consorti
- **Cruisly** (v.Cruising) ISP 1.60m met Jolijn Klomp
- **Chicago** (v.Cicero Z, mede-fokker Team Nijhof) ISP 1.60m met Tracey Epp
- **Bugatti** (v.Heartbreaker, mede-fokker Team Nijhof) ISP 1.60m met Wilhelm Genn
- **Kaliber** (v.Verdi) ISP 1.50m met Przemyslaw Konopacki
- **Koh-I-Noor** (v.Diamant de Semilly) ISP 1.50m met Shane Breen
- **Haley** (v.Quality Time, mede-fokker Team Nijhof) ISP 1.50m met Laura Kraut

Door goed te selecteren op kwaliteit, karakter en gezondheid heeft familie Bosch een bloeiende fokkerij opgezet. Voor komend jaar verwachten ze negentien veulens, grotendeels springgefokt. In beeld: Ilse met een Jovian-dochter.

opleiding heb ik eerst vijf jaar bij de politie gewerkt. André en ik zijn inmiddels bijna 25 jaar getrouwd en toen ik zwanger was van onze tweeling, ben ik thuis aan de slag gegaan. In die tijd fokten we zeven of acht veulens per jaar, dat is in de loop der jaren wel verder toegenomen.”

Samenwerking met Nijhof

Wie op jonge leeftijd ook stageliep bij de Gebroeders Bosch was Henk Nijhof jr. “Daardoor is het contact ontstaan tussen de families Bosch en Nijhof. Van het één kwam het ander, in die tijd was het heel wat om een gekeurde hengst te hebben en Hein en Bernard hebben meerdere hengsten samen gehad met familie Nijhof. De beleving was toen ook nog heel anders, in die tijd dekte een hengst die net uit het verrichtingsonderzoek kwam zo honderd merries. Als mede-eigenaren van hengsten als Heartbreaker, Concorde en Clinton hebben we prachtige tijden gekend, net als met de dressuurhengsten Cocktail en Florencio overigens. Ik denk niet dat we dat nog eens gaan meemaken, ook omdat we inmiddels niet meer zo op de hengsteselectie gericht zijn. Maar het zou leuk zijn als ik ongelijk krijg, want het waren prachtige tijden.” Samen met Team Nijhof heeft familie Bosch ook meerdere succesvolle paarden gefokt, zoals de op het hoogste niveau presterende Chicago en Bugatti (zie kader). Naast een heel stel internationale springpaarden komen er ook al tientallen prestatiemerries uit de fokke-

rij van familie Bosch, en KWPN-hengsten als Lord of Farming HS (v.Balou du Rouet) en Regilio (v.Heartbreaker). “Ons ultieme fokdoel is om een paard te fokken voor de Olympische Spelen. Garant stond op de shortlist, maar dat lukte helaas net niet. Ik denk dat zowel paard als amazone er klaar voor waren, alleen was de concurrentie binnen het Amerikaanse team enorm sterk en is er gekozen voor meer ervaren combinaties. Begrijpelijk, maar voor ons als fokkers jammer. Gelukkig hebben heel wat fokproducten inmiddels een stal mogen betrekken bij goede ruiters, dus onze hoop op olympisch succes blijft leven.”

Gevoel en welzijn

De hengstenkeuzes maken André en Ilse in overleg, en ook beide dochters Lisa en Sacha komen vaak met opties. “We fokken ook zeker met jonge hengsten. Zo hebben we in het eerste jaar gelijk meerdere merries met Cicero Z gedekt, die had ik gezien bij Nijhof op de hengsteshow. Op dat goede gevoel durven we vaak wel te vertrouwen. Wat dat betreft storen we ons weleens aan de commerciële fokkerij van tegenwoordig, waarbij het soms wel een wedstrijd grote namen openstapelen lijkt. We zijn echt geen tegenstanders van embryotransplantatie of ICSI, we maken zelf ook gebruik van deze technieken, maar wel op beperkte schaal. We hoeven geen twintig nakomelingen per merrie. Dat maakt een hoop kapot voor de serieuze fokkers én het is moeilijk

uit te leggen tegenover de buitenwereld. Als het alleen maar gaat om grote namen aan elkaar koppelen, is het meer een belegging voor rijke mensen dan dat het echt om het fokken gaat. Want bij dat laatste komt echt gevoel kijken. Wij zijn vooral liefhebbers en vinden het heel belangrijk dat de paarden een goed leven hebben. Ik denk dat iedereen die hier bij onze paarden in de wei staat, zal beamen dat ze gelukkig zijn. Het hart voor de dieren staat bij ons voorop en ik zou ook echt niet anders willen. Dat je nu bepaalde embryo's op bestelling kan laten produceren, heeft mijns inziens weinig nog met fokkerij te maken. Die beleving is ook compleet anders. We zijn intens trots op een paard als Incredible, we hebben zowel zijn vader als moeder gehad en fokken al jarenlang met die stam. Om generaties op te bouwen heb je tijd, geduld en eigenwijsheid nodig. We proberen om kwaliteiten te herkennen en de paarden kansen te geven. Want je moet ook niet te snel opgeven in de fokkerij, het is makkelijk om een jong paard te veroordelen. Maar een aantal zaken moet natuurlijk vanaf het begin in orde zijn. Als ze bij het vrijspringen - bij wijze van spreken - struikelen over de balken, is de kans klein dat het echt wat gaat worden."

Bewezen en opkomend

Dit jaar werden er 22 veulens gefokt, grotendeels springgericht, voor komend jaar zijn er 19 merries drachtig. "Naast bewezen hengsten als Carrera, Aganix du Seigneur, Jenson van 't Meulenhof en Baloubet du Rouet hebben we bijvoorbeeld gekozen voor de jonge talenten Drummer 2000 TN, Mindset ES en Tattoo H&DB TN. Ook hebben we merries drachtig van Highway TN, Hernandez en Epleaser van 't Heike. We hebben altijd geprobeerd om paarden met bloed te fokken, en daar ben je de eerste jaren niet altijd mee in het voordeel. Dat bloed heb je voor de sport wel nodig, dus je moet een langetermijnvisie hebben. Als je op korte termijn succes wilt, moet je andere keuzes maken. We laten ons nooit leiden door mode of commercie, en onze keuzes voor jonge hengsten hebben al vaak goed uitgepakt. Toch is het niet altijd even makkelijk, want we hebben bijvoorbeeld kampioenshengst Genius gelijk voor meerdere merries gebruikt. Met zijn eigen kwaliteiten en sterke afkomst is hij allesbehalve een slechte schakel, maar doordat hij al vroeg is overleden leek men hem enkele jaren later al weer te zijn vergeten. Maar dat houdt ons niet tegen, als wij een goed

André en Ilse Bosch zijn echte liefhebbers. "Ik denk dat iedereen die hier bij onze paarden in de wei staat, zal beamen dat ze gelukkig zijn."

gevoel hebben bij een hengst dan gebruiken we hem. Dat proberen we onze dochters, die nu beiden studeren maar nog zeker betrokken zijn bij de paarden, ook mee te geven. Om hen te stimuleren, luisteren we ook zeker naar hun opties, zo is er hier dit jaar een merrie gedekt met de Appaloosa-springhengst J-Nius VV Z. Daar waren we zelf nooit opgekomen, maar hij springt nog best goed, dus wie weet wat voor geluk het gaat brengen”, vertelt Ilse lachend.

Stam beschermen

De stam van Incredible en Garant is nog altijd goed vertegenwoordigd bij familie Bosch “We hebben nog meerdere volle zussen en zijn moeder in de fokkerij. Zijn volle zus Doutzen bijvoorbeeld, zij fokt fantastisch en is onder meer de moeder van de hengst Lord of Farming. Wij kunnen allebei heel goed eigenwijs zijn en als ik niet wil dat een paard verkocht wordt, gebeurt dat ook niet. Maar het vervelende is dat als iemand een hoog bod uitbrengt, er toch een prijskaartje aan het paard hangt en als je dat bod weigert dan moet je wel even heel goed nadenken. Een merrie kan je maar één keer verkopen en als je pech hebt, komt zo’n

merrie terecht bij iemand die er met embryo-transplantatie of ICSI gelijk tien of twintig nakomelingen uit fokt. Dan maak je je eigen stam minder interessant, doordat de exclusiviteit dan helemaal weg is. Dus dat soort dingen wegen we ook zeker mee in de beslissing om wel of niet te verkopen. Je moet je eigen stammen wel beschermen. Een keertje embryo-transplantatie is zeker niet belastend voor een paard, maar als mensen de hele cyclus van een paard overhoop gaan halen door het constant toedienen van hormonen, vind ik dat geen goede zaak. Wij zetten het alleen op beperkte schaal in, en zijn zeker niet aan de lopende band aan het spoelen en hengstig spuiten. Maar wellicht komt dat ook omdat ik zelf moeder ben, dan denk je toch wat anders over bepaalde dingen”, stelt Ilse. “Goede stammen zijn de basis van de fokkerij. Doordat wij al generatielang met dezelfde stammen fokken, leer je ze steeds beter kennen en weet je ook steeds beter wat voor hengsten het meest passend zijn. Als we paarden wegbrengen om zadelmak te maken, komt negen van de tien keer mijn voorspelling van hoe ze zich gaan gedragen, uit. Een moederlijn drukt zich enorm door en daar zit ook echt de basis van het succes”, aldus Ilse Bosch. •

Dirk Caremans

Vanuit het Overijsselse Luttенberg fokten André en zijn vrouw Ilse onder meer deze Garant (v.Warrant)

